

UMĚNÍ TVOŘÍ SKUTEČNOST

Kritická a vykladačská činnost Jindřicha Chalupeckého, srovnatelná v české literatuře a myšlení o umění svým vlivem s působením Václava Černého, Bedřicha Fučíka, Jana Grossmana nebo Jana Patočky, kupodivu nepoutá od pádu cenzury v roce 1990 přílišnou pozornost literární historie, není uspokojivě bibliograficky podchycena a nebýt osobního vkladu Chalupeckého životní partnerky Jiřiny Haukové nebyla by vydána ani tak torsovitě, jak se v uplynulých patnácti letech stalo. Volbu tématu diplomové práce Aleše Mečíře a hned jeho zúžení (Reflexe umění ve 30. a 40. letech 20. století v textech Jindřicha Chalupeckého) nelze než uvítat.

Studie se zabývá ve třech krocích Chalupeckého (1) kritickým zhodnocením orientace českého umění v dané době, respektive té jeho linie, vůči níž se pozdější mluvčí Skupiny 42 vymezoval, dále (2) pojetím skutečnosti v jeho konceptu umění a (3) výkladem pojmu mýtus a jeho významů u Chalupeckého v konfrontaci se souběžně vznikajícími texty Václava Navrátila.

Mečířovo zpracování je koherentní, autor pojednává skutečně o tom, na co čtenáře připravuje (což není v žánru diplomových prací vždy pravidlem), studii drží pohromadě diplomatův vědecký styl bez vážnějších žánrových či jazykových excesů (přípomínky, jimiž nechci snižovat vážně provedenou odbornou práci, jsem autorovi sdělil mimo posudek). Generální otazník, který pak zasahuje i mé věcné výhrady, se vznáší nad jistou zběžností a letmostí (práce má 61 stran, některé kapitoly mají charakter spíše paragrafů, ale přitom nejsou rozpracovány, jak paragrafům obvykle náleží, delší citace nejsou východiskem analýzy, ale mají jen dokladovat diplomantovu tezi), s níž jsou problémy jen naskicovány a opuštěny bez důsažnějšího rozboru.

Za nejzdařilejší pokládám první část studie (Krise, s. 7–29), v níž je ukázán Chalupeckého vlastní, domácím prostředím nezprostředkovaný vztah k francouzskému surrealismu a kritika české recepcce – tj. umělecké tvorby a ideologické reflexe – „nadrealismu“. Vedle toho upozorňuje vhodně Mečíř, polemicky vůči sekundární literatuře, na Chalupeckého nasměrování umělecké tvorby k „životu jednotlivce“ (s. 17) a na dynamické propojení umění a socialistické společnosti.

V druhé části (Skutečnost, s. 30–39) sleduje diplomant citlivě kritikův obrat pozornosti od atematického k tematickému umění, ale srovnání s programem Kamile Bednáře, které má Chalupeckého směřování podpořit a osmyslit, je provedeno poněkud povrchně a autor Slova k mladým je tu vyřízen jako vágní ideolog. „Blízké čtení“ textu, což je při jistém zjednodušení metoda, kterou diplomant zvolil, se na tomto příkladu neukazuje jako nejvhodnější přístup, a Chalupeckého s Bednářem nelze v tomto ohledu konfrontovat bez širšího literárněhistorického exkursu.

Za nejproblematictější pokládám třetí část práce (Mýtus/mytologie, s. 40–56). Zúžení tématu, které chválím na počátku posudku, nemusí být vždycky jen plodné. Existují také otázky nesmírného dosahu. Téma mýtu představuje podobné bezbřehé pole a nelze se mu myslím smysluplně přiblížit bez obezřele reflektovaného postupu. I v rámci odděleně pojednávaných disciplín jako etnologie nebo klasická filologie platí Gadamerova „otevřená neurčitost“, natož pak nevymežíme-li si oblast úvahy vůbec. Aleš Mečíř si vybral článek Zdeňka Neubauera, který se nevyznačuje ničím výbojnějším než stovky jiných výkladů, a pracemi Zdeňka Kratochvíla (a Jana Bouzka), které jsou spíše kompiláty než projevem původního myšlení. Chalupeckého nakládání s pojmem „mýtus“ se mu pak ve světle kriticky nezhodnocené literatury redukovalo na cosi ne zcela nebo ne hluboce pochopeného (s. 51, 52), a pro diplomatův výklad proto neúměrně zjednodušeného (s. 60) – myslím, že ve skutečnosti nebyl Chalupeckého „mýtus“ v práci vůbec analyzován.

Diplomovou práci ovšem doporučuji k obhajobě a zejména vzhledem k výše poznamenané stručnosti a zběžnosti, s níž se solidně vyrovnává se zvolenou problematikou, navrhuji ohodnocení „velmi dobře“.

Michael Špirit

6. 9. 2007